

DŽEZS UN POPULĀRĀ MŪZIKA IGAUNIJAS PERIODIKĀ 20. GADSIMTA 20. UN 30. GADOS.

Āre Tols (Aare Tool)

Kopsavilkums

Periodika sniedz vērtīgu informāciju par džezu un populārās mūzikas izplatību un klausītāju atsaucību Igaunijā 20. gadsimta 20. un 30. gados, un dažkārt tas ir viens no retajiem pieejamajiem avotiem par šo kultūras fenomenu vispār. Tai pat laikā kā avots periodika ir izmantojama tikai līdz zināmai robežai. Simfoniskie koncerti un operas iestudējumi 20. un 30. gados Igaunijas dienas laikrakstos un žurnālos tika recenzēti regulāri, par džezu un citiem populārās kultūras aspektiem žurnālisti rakstīja drīzāk sporādiski.

Tomēr atsauces uz džezu minētā laika Igaunijas presē nebija retums – bija daudz reklāmas sludinājumu, kuros sastopams vārds “džezs” un citi populārās mūzikas termini, savukārt rakstos pieminēti daudz un dažādi konteksti. Apkopojumu par minēto terminu lietojumu 20. gadsimta 20. un 30. gados būtiski atvieglo to iekļaušana tādās pilnu tekstu datubāzēs kā Igaunijas digitālais arhīvs DIGAR (dea.digar.ee). Tādējādi šobrīd par šiem terminiem iespējams veikt kvantitatīvus pētījumus. 1. nodaļā sniegtais pārskats par džezu un populāro mūziku Igaunijā 20. un 30. gados veido kontekstu vārdu “džezs”, “tango” un “čarlstons” izplatības kvantitatīvajai analīzei Igaunijas laikrakstos līdz 1939. gadam (2. nodaļa). Lai arī DIGAR līdzīgas periodikas datubāzes eksistē vairākās valstīs (piemēram, Latvijas preses digitālais arhīvs periodika.lv vai Amerikas vēsturisko laikrakstu datubāze chroniclingamerica.loc.gov), izmantojot DIGAR kā resursu, jāņem vērā tā tehniskās iespējas, kā arī valodas nianse un konkrētā perioda žurnālistikas konteksti. Kvantitatīvās analīzes ceļā iegūtie dati ļauj izgaismot galvenās mūzikas terminu izplatības tendences kopā ar avotos sastopamajiem diskursiem par džezu un populāro deju mūziku (3. nodaļa).

Spriežot pēc tā, cik bieži vārds “džezs” parādās 20. gadu laikrakstu sludinājumos, tas noteikti bija galvenais pārdošanas instruments vairākām izklaides vietām. Starp vairākām 20. gadu beigu Igaunijas džeza grupām *The Murphy Band* bija īpašs statuss. 1931. gadā *Raadioleht* (*[Radio žurnāls]*, 19.7.1931.) tika publicēta intervija ar vienu no sava laika pazīstamākajiem džeza mūziķiem – Kurtu Strobelu. Tajā viņš apraksta, kā jaunā deju mūzika izplatās Igaunijā:

Publika nepārtraukti pieprasa no orķestra kaut ko jaunu. Bet kā notiek saskarsme ar jaunāko mūziku? Man ir piemērs no *The Murphy Band* pieredzes. Mēs visi labi atceramies hitu *Valensija*. Interesanti, ka šī dziesma nāk no Londonas – mūziķi klausījās Londonas raido [BBC], un tajā skanēja *Valensija*. Viņi paklausījās to vienu vakaru un nevarēja iegaumēt. Tad viņi paklausījās vēl vienu vakaru un to pierakstīja. Trešajā vakarā viņi jau bija gatavi paši to spēlēt.” (*Raadioleht*, 19.07.1931.)

Definēt džezas publisko tēlu pētāmajā periodā ir sarežģīts uzdevums. Lai arī “džezs” neapšaubāmi bija modes vārds, džezas un citu populārās kultūras parādību atspoguļojums periodikā ir vai nu nepietiekams (īsi sludinājumi nevis plašākas publikācijas), vai arī tā ietekme ir pārspīlēta sensacionālā manierē (ziņas par dažādiem īslaicīgiem “trakumiem” Igaunijas vai ārzemju populārajā kultūrā). Lai arī vārds “džezs” Igaunijas laikrakstos kopš 20. gadu vidus bija sastopams diezgan regulāri, tie tomēr nebija tik būtiski apmēri, salīdzinot kaut vai ar opereti. Tomēr daudz tekstu periodikā apliecina, ka džezs tika uztverts kā “moderno laiku” simbols gan pozitīvi (tehnoloģiju progress), gan negatīvi (dumpiniecisks, komerciāls, virspusēja parādība). DIGAR datubāzē (dea.digar.ee) digitalizēto periodiku var izmantot kā svarīgu resursu, lai konstatētu mūzikas izplatības galvenās tendences, turklāt tā piedāvā atšķirīgu perspektīvu attiecībā uz to, kā džezs un populārā kultūra tika uztverta 20. gadsimta 20. un 30. gadu sabiedrībā.